

DİYANET
İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DERGİSİ

DİNİ, AHLÂKÎ, EDEBÎ, MESLEKÎ AYLIK DERGİ

2. Cilt

Ağustos - Eylül 1963

8 - 9. Sayı

MÜ'MİN, MÜSLİM VE MÜNÂFİK

Nâfiz DANİŞMAN

İman, bir şeye içimizden, bütün gücümüzle (menfaat beklemeden, korkmadan ve baskı görmeden) inanmak demektir. Bu esasa göre, menfaat koparmak maksadiyle, korku veya baskı'nın etkileri altında, hiç inanmadığımız bir şey'e inanmış gibi görünmeye «îman» denmez. Dolayısıyla îman, kendi içimizde olgunlaşan ve bütün varlığımızı kavrayan bir inançtır. Dinimize göre «îman» kısaca: Allâh'a, Allâh'ın Büyük Elçisi Hz. Muhammed (S.A.S.)'in Risâletine, ve Onun, Allah'dan telâkkî ve tebliğ eylediği şeyleri kabul ve tasdik etmek demektir. Bu şekilde îman edenlere mü'min denir.

Peygamberimiz'in hayatta olduğu Devr-i Saâdet'te korkunun etkisi altında, veyâhut, menfaat koparmak amacıyla İslâm olmuş eski putperestlere, yalnız «Müslüman» adı verilmişti. Onlara «Mü'min» denmiyordu. Bunların bir kısmı, Allah uğrunda savaşan bir avuç Mü'minin satvetinden yılarak, İslâm olmuşlardı. Gerçekte onlar, eski tanrılarına artık ne tapıyor ne de güveniyorlardı; hırsızlığın, sarhoşluğun, kız yavrularını öldürmenin, vefasızlığın ve dönecliğin fena ve yasak olduğunu bilirlerdi. Hattâ bu yasakları çiğnedikleri takdirde, ceza göreceklerini de bilirlerdi. Ammâ, ne de olsa, vaktiyle başı boş yaşamaya alışmış olan bu göçebelerin bir kısmı, dinimizin disiplinlerine tamamiyle intibak edinceye kadar, kendilerinden sakınmak gerekmekte idi. Dolayısıyla onlar «Biz îmân ettik» diye böbürlenmeye başlayınca, Kur'an'da kendilerine şu cevap verilmişti: «Göçebe Araplar: Biz îman ettik dediler. Onlara de ki: Siz îman etmediniz; fakat «Biz İslâm olduk» deyiniz. İmân, henüz yüreklerinize girmiş değildir...» (1)

Fakat bu kabîlelerin zamanla eski itiyadlarını unutacaklarını ve dinin onlara öğrettiği medenî hayat şartlarına seve seve intibak edeceklerini bildiği için, Allah onlara, yine El-Hücurât sûresinde, hem îman şartının ne olduğunu öğretmek, hem de lüzumsuz yere böbürlenmenin mânâsızlığını hatırlatmak üzere buyurmuştur ki: «Mü'min olanlar, Allâh'a ve Elçisine, tereddütsüz inanmış olanlar ile, Allah uğrunda mallarını ve canlarını harcayanlardır. İşte gerçek îman sahibi bunlardır...» (2). Allah, Büyük Elçisi vasıtasıyla bunları uyarmaya devam ederek buyurur ki: «Onlara de ki: Siz Allâh'a dininiz hakkında bilgi mi vermek istiyorsunuz? Halbuki Allah, göklerde ve yerde ne varsa bilir; O, her şeyi Bilendir...» (3). Yine onlar hakkında Peygamberimiz'e Allah der ki: «Onlar, İslâm oldular diye sana minnet yüklüyorlar. Onlara de ki: Bana İslâm oldunuz diye minnet yüklemeyiniz. Bilâkis, eğer

(1) El-Hucurat: â. 14.

(2) El-Hucurat: â. 15.

(3) El-Hucurat: â. 16.

gerçekten İslâm olduysanız —size îman yolunu gösterdiği için— Allâh'ın size minnet yüklemesi lâzımdır...» (4).

Böyle olmasına rağmen, Peygamberimiz, bu durumdaki Müslümanların encamı hakkında der ki: «Lâ İlâhe diyen ve yüreğinde bir arpa ağırlığına hayırseverlik bulunan her kişi, Cehennem azâbından kurtulmaya namzettir».

Devr-i Saâdette bu durumdaki Müslümanlardan başka, bir de münafıklar vardı. Münafıklar, görünüşte Müslüman; fakat içlerinden kâfir idiler. Onların Peygamberimiz'e ve mü'minlere büyük zararları dokunuyordu. Harpte ve sulhte Mü'minlerin surlarını düşmanlarına ulaştırıyorlardı. Dolayısıyla onların şerrinden sakınmak gerekiyordu. Gerçi Mü'minler, münafıkların çoğunu tanıyorlardı. Amma bunların ihanetleri, kesin delillerle sâbit olmadıkça, İslâm adâletinin tâkibinden kurtulabilirlerdi. Allâh'ın Büyük Elçisi, münafıkları şöyle tanıtır: «Münâfığın üç belirtici özelliği vardır: konuşurken yalan söyler. Verdiği sözden döner. Emanete hiyanet eder.

Kur'ân-ı Kerîm'de Allâhu Teâlâ münafıklar hakkında buyurur ki: «Öyle kimseler var ki, Allâh'a ve Âhîret-Gününe inanmadıkları halde "inandık" derler... Allâh'ı ve îman ehlini aldatmaya kalkışırken asıl kendilerini aldatıklarının farkında olmazlar...» (5).

Bugün Mü'min ile Müslim arasındaki farkı, dinimizin ahlâkî ve insânî umdelerine bağlılığımız derecesinde aramak lâzımdır.

Bu esasa göre Mü'min, Allâhu Teâlâ'nın emirlerine hakkiyle itaat eden ve nehiyelerinden (yasaklarından) sakınan dindaşlarımıza tahsis edilmiş olur ki, bu merhaleye erişmek, cidden gıpta edilecek üstün bir saâdet ve şereftir.

Mü'min, büyük ve küçük suçları irtikâb etmekten uzak kalır; Mü'min'in yalan söylemesine, hırsızlık etmesine, hak yemesine, yol kesmesine, insan öldürmesine, başkasının malına, ırzına göz koymasına, başkasının nâmusuna dil uzatmasına ihtimal olmadığı gibi, iyilik etmeyi kendine şîâr edinir. Mü'minin içi dışı temiz olur; çalışmaktan zevk alır; kötülükleri, güçlükleri, haksızlıkları yanmeye çalışır. Herkesi iyi olmaya, çalışmaya, doğru yoldan kazanmaya, temiz ve yapıcı olmaya davet eder. Kendinden çok, başkalarını düşünür.

İslâm tarihinde olgun îman ve üstün ahlâkları ile temayüz eden Mü'minlerden başka, isimlerini bilmediğimiz yüz binlerce kemal ehli var idi. Bugün dahi İslâm dünyasında îman ve ahlâk olgunluğuna erişmiş Mü'minler var. Bunlar arasında tanımadıklarımızın sayıları tanıdıklarımızın sayısından çoktur. İslâm topluluğunda bu gibi insanlara «evliyâ'ullâh» dahi denir. Bu vasıftaki Mü'minler, bir memlekette, sayıca az olsalar da, kadr-ü kıymetleri bakı-

(4) El-Hucurat: â. 17.

(5) El-Bakare: â. 8, 9.

mından çoğunlukturlar. Çünkü o memleketin millî ve islâmî seciyesini ancak kendileri temsil ederler. Onların ahlâk ve davranışlarındaki dürüstlük, bütün bir milletin yüzünü ak eder. Onlar olmasa, cemiyet ruhsuz kalır, ve büyük bir boşluk duyulur.

Mü'minlerin yanında, kendilerini Müslüman bilen, fakat istemiyerek Allâh'ın emirlerine uymayan ve yasaklarından sakınmayan kimseler vardır. Meselâ bunlar, terâzide tarttıkları un, yağ, pirinç, sebze ve meyvedan, kiloda beş-on gram eksik tartmakla hırsızlık ettiklerini hatırlarına getirmezler. Genç ve hassas neslin ahlâkını bozacak şekilde konuşmanın ve yazı yazmanın günah olduğunu düşünmezler. Gözleri önünde vuku bulan bir haksızlığa, bir eziyete veya bir cinayete şahitlik etmekten kaçınmakla günaha girdiklerinin farkında olmazlar. Bir şey'i bilmezlikten gelmenin veya sorulan bir soruya, doğru cevap vermemek için, susmanın da günah olduğunu düşünmezler. Yolunda giden bir kediye veya köpeğe taş atmak, gıdasızlıktan ve yorgunluktan yürüyemez, veyâhut yük taşıyamaz hâle gelmiş bir hayvanı kamçılamanın müthiş bir işkence ve zulüm olduğunu hatırlarına getirmezler. Muhtaç veya fakir bir kimsenin işini görmek veya yürütmek için fâhiş ücret veya komisyon istemenin günah olacağını farkında olmazlar. Evlerinin önündeki derin çukur veya kuyuyu kapatmadıkları için, oraya düşüp ölen yavrunun ölümünden Allah karşısında sorumlu olacaklarını düşünmezler.

Bu durumda olanları dinsiz veya münâfık sayamıyacağımız gibi onlara az yukarıda anladığımız mânâdaki mü'minlerin pâyesini de veremeyiz. Onlar, olsa olsa irşada ve, hepimiz gibi, Allâh'ın rahmet ve mağfiretine muhtaç dindaşlardır. Yâni bu dindaşlar, Allah ile Resûlüne inanır; fakat Allah ile Resûlünün sözlerini, çoğu zaman yapmaz yâhut yapamazlar. Dolayısıyla onlar, anladığımız yeni mânâda Mü'min olmaya namzed birer Müslim veya Müslümandırlar.

Münâfıklara gelince: Allah ile Elçisine inanmış gibi görünmekle beraber, hakikatte kendi menfaatlerinden başka bir şey'e inanmaz ve herkesi kör-sağır sayarlar ve kötü niyetlerinin dâimâ gizli kalacağını sanırlar. Kurdukları düzen ve desîseler sırtsa da, saptıkları eğri yoldan dönmezler. Bununla beraber, kendilerinin muzur ve bulandırıcı olmayıp islahçı olduklarını iddia ederler. Kendi aralarında ise, dünya nizamının böyle kurulmuş olduğunu ve bütün toplulukların «sömüren ve sömürülen» kimselerden teşekkül ettiğini; kendilerinin ise, kurnaz oldukları için, başkalarını sömürmeğe salâhiyetli olduklarını söylerler. Gerçekte bunlar, herkesten çok kendilerini aldatırlar. Bakınız Kur'ân-ı Kerîm'inde Allah, münafıkları nasıl tarif eder?

Öyle kimseler var ki, Allâh'a ve Âhiret-Günü'ne inanmadıkları halde «cinandık» derler... Allâh'ı ve îmân ehlini aldatmaya kalkışırken asıl kendilerini aldattıklarının farkında olmazlar... Esasen hasta olan yüreklerine Al-

lah hastalık katar, ve sahtekârlıklarının ağır cezasını verir... Onlara «dünyada fesat karıştırmayın» dendiğinde «biz hakikatte islahçıyız» derler... Ne gezer! Onlar; farkında olmadan, fesat karıştırıp dururlar... Kendilerine «siz de herkes gibi îmân etseniz e!» dendiğinde «Biz de mi aşağılık kimseler gibi îmân edelim!» derler. Asıl aşağılık olan kendileridir. Fakat bunu bilmezler... İmân ehli ile karşılaşınca «biz îmân ettik» derler, kendi şeytan sırdaşlarıyla bir araya gelince de «biz sizle beraberiz; gerçekte (îman ehli ile) alay ederiz» derler... Onlarla Allah alay eder ve iplerini salarak daldıkları karanlıklara onları daha çok daldırır...» (6).

Münafıklar, her yer ve her zamanda zararlıdırlar. Çünkü, bu dünyada onlar, kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmezler. Oysa ki insan-oğlu, bu dünyada kendinden başkalarına da faydalı olmakla mükelleftir. İnsan-oğlunun kadr-ü kıymeti, kendinden faydalananların çokluğu ile ölçülür. Bunun için de insan-oğlunun hayra yâni iyiliğe inanması ve onu sevmesi lâzımdır. Biz Müslümanlarca «El-Berr = İyi», Allâhu Teâlâ'nın güzel isimlerinden biridir. Birr'i = iyiliği sevmekle Allâh'ı; ve, Allâh'ı sevmekle, birr'i sevmiş oluruz.

Bunun içindir ki «Mü'min» yalnız iyilik eder; Müslim, Allâh'a nefisini teslim eden ve Ondan hidayet, merhamet ve mağfiret bekleyen hayırsever bir kimsedir. Yalnız münâfıklar, hayır sevmez ve hayır işlemezler.

(6) El-Bakare: â. 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

H a d î s l e r

Hazret-i Enes (R.A.)'den, Resûl-i Ekrem (S.A.S.) buyurdu :
«Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz. Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz.»

(Hadîsi Buhari ve Müslim rivayet etmişlerdir.)

★

Hazret-i Câbir (R.A.)'den; Resûlullah (S.A.S.) Efendimiz buyurdu :
«Üç şey kimde bulunursa Allah onu himayesine alır ve onu Cennetine koyar. (Bunlar:) Zayıflara yumuşak davranmak, ana-babaya şefkatli olmak ve eli altında bulunanlara (hizmetkârlara) iyilik etmektir.»

(Hadîsi Tirmizî rivayet etmiştir.)